

Čo znamená Západ?

15. júna 2022 ✚ *História Spoločnosť*

Objasnenie pojmu „Západ“ je veľmi dôležité, najmä dnes v súvislosti s vojnou na Ukrajine. Správna predstava Západu môže byť veľmi užitočná pre vec mieru. Touto poznámkou sa nevyslovujeme k súčasnému konfliktu, ale navrhujeme horizont, ktorý sa nám zdá vhodnejší ako ten, ktorý prevláda v súčasnosti. Chápanie súčasného konfliktu ako interného konfliktu Západu, takmer „občianskej vojny na Západe“, alebo ako stretu medzi Západom a niečím iným, čo mu odporuje, sú dve vzájomne veľmi odlišné vízie. Domnievame sa, že prvá –, ktorú tu chceme rozviesť –, je najsprávnejšia, a preto aj najvhodnejšia na prekonanie napätia, pretože poukazuje na spoločný pôvod a matricu.

Zdroj: wikimedia commons

Západ samozrejme nemožno chápať v geografickom zmysle, a to nielen preto, že vzhľadom na guľatosť Zeme sa nikto nenachádza na Západe bez toho, aby zároveň nebol na východ od iného Západu, ale predovšetkým preto, že to, čo sa považuje za Západ, má široký geografický rozsah: napríklad aj Austrália a Nový Zéland sú považované za Západ.

Mohlo by sa teda povedať, že Západ nie je nič iné ako *Magna Europa*, čiže Európa a jej mimoeurópske projekcie (Amerika, Oceánia, Filipíny, kresťanská Afrika). Európa, chápaná ako Západ, potom nie je geografické miesto, ale civilizácia. Z geografického hľadiska sú Turecko (čiastočne), Severocyperská turecká republika, islamské Kosovo, moslimská Bosna a Albánsko určite Európou; sú však Európou aj v zmysle európskej civilizácie? Tak ako existuje Európa, chápaná ako civilizácia, mimo geografickej Európy, existujú civilizácie či aspekty civilizácie v geografickej Európe, ktoré sa nezhodujú s európskou civilizáciou.

Západ a Európa sú teda civilizáciou. Je to civilizácia, ktorá sa zrodila z prozreteľnostnej syntézy Božieho zjavenia, gréckej filozofie a rímskeho práva, čiže je to civilizácia kresťanská. Kresťanstvo, Európa a Západ sú teda vzájomne sa prekrývajúce sa pojmy. Podstatným a nezemepisným významom Západu je kresťanská civilizácia, ktorá sa zrodila zo stretnutia grécko-rímskej klasickosti a evanjelia. Stretnutie, ktorému mimoriadnym spôsobom napomohlo mníšstvo, ktoré prinieslo syntézu evanjelia, *latinitas* a *germanitas* v jednej, osobitnej historickej realite. Civilizácia, ktorá vznikla z tejto syntézy, presahuje geografické hranice, pretože jej stred nie je geometrický, ale božský (Ježiš Kristus). Samotné rozlišovanie v rámci kresťanstva

medzi východným a západným mníštvom je efemérne a nepodstatné: ide o jedno a to isté mníšstvo, ktoré sa líši od nekresťanského mníšstva a je stelesnené vo viacerých ľudových tradíciách. Vďaka tomu je Západ (chápaný ako kresťanstvo) podstatne odlišnou civilizáciou oproti islamskému svetu i civilizáciám Indie, Číny, Japonska a pod.

Takto chápaný Západ bude určite zahŕňať Európu a jej mimoeurópske projekcie, ale za jeho neoddeliteľnú súčasť, neoddeliteľnú od tých tisícročných kresťanstiev hoci nachádzajúce sa mimo grécko-rímskej ekumény, budú považované napríklad etiópske alebo arménske kresťanstvá. Takto chápaný Západ bude považovať za svoju súčasť aj kresťanské civilizácie nachádzajúce sa ako menšiny v nekresťanských krajinách (napr. koptov v Egypte, sýrskych kresťanov a maronitov v Malej Ázii, Chaldejcov v Mezopotámii, kresťanov svätého Tomáša v Indii atď.), bude s nimi pestovať úzke vzťahy, brániť ich práva a podporovať ich.

Zdroj: wikimedia commons

Západ by bolo možné chápať nie ako kresťanskú civilizáciu, nie ako Európu a *Magna Europa* ako celok, ale len ako jej západnú časť podľa starovekého rozdelenia medzi Západorímskou a Východorímskou ríšou, medzi latinským a gréckym svetom, medzi Rómom a Konštantínopolom. Aj v tomto prípade to však celkom neseďí, pretože rozdelenie Rím/Konštantínopol by predpokladalo, že za Východ by bolo treba považovať aj Grécko, Rumunsko, Bulharsko... a samotnú Ukrajinu. Ak sú schizmatikmi ruskí pravoslávni, potom sú schizmatikmi aj Ukrajinci, z ktorých väčšina je rovnako pravoslávna. Do byzantsko-slovanského univerza patrí pravoslávne Rusko a vo veľkej väčšine aj Ukrajina, ktorá je rovnako pravoslávna ako uniatská. Ak Rusko je Východ (a nie Západ), tak je ním aj Ukrajina, azda len s výnimkou bývalej habsburskej východnej Haliče. Ak sú Grécko, Rumunsko, Bulharsko a Ukrajina Západ, potom je jasné, že hranica Západu nie je starobylou hranicou s byzantským svetom a že schizma z roku 1054 nie je kritériom.

Pri takomto chápaní Západu a Európy treba povedať, že Rusko je geograficky Európou až po Ural a je súčasťou európskej civilizácie. Duchovná a liturgická tradícia, sakrálna a profánne figurálne umenie, hudba, divadlo a literatúra Ruska sú vysokými stránkami európskej civilizácie. Ján Pavol II. mal toto na mysli, keď povedal, že za Európu treba považovať krajinu „od Atlantiku po Ural“. Rusko je Západ v „podstatnom“ zmysle. Okrem toho vo svojich tisícročných dejinách niekoľkokrát vedome zohralo úlohu ochrancu kresťanov prenasledovaných alebo podriadených nekresťanskej svetskej moci: za čias cárov voči Arménom vo vzťahu k Osmanskej ríši, voči Grékom a Srbom, keď podporovala ich národnú nezávislosť od osmanského sultána, nedávno v Sýrii, keď zabránila džihádistickým silám kalifátu vytvoriť islamistický režim, v Libanone, Egypte a Artsachu, aby ochránila arménskych kresťanov pred násilím islamských Azerbajdžancov.

Ak chápeme Západ ako kresťanskú civilizáciu, nemôžeme nemať oprávnené pochybnosti o luteránskom protestantizme vzhľadom na jeho rozchod s Božím zjavením (Sväté písmo a Svätá tradícia zverené Bohom svätej matke Cirkvi), jeho radikálnu anti-metafyzickú a protiprávnu voľbu, a teda jeho nezlučiteľnosť s klasickým grécko-rímskym dedičstvom. Protestantizmus od základu odmieta špekulatívny rozum, poznanie bytia, gnozeologicko-metafyzický realizmus, eticko-finalistické poňatie politiky, klasický a kresťanský naturalizmus rímskych zákonodarcov, Cicera a svätého Tomáša a klasickú antropológiu. Ak je Západ kresťanskou civilizáciou a protestantizmus znemožňuje kresťanskú civilizáciu, bude potrebné dospieť k záveru, že protestantizmus nie je Západ a je vlastne protizápadný.

Tí, ktorí dnes hovoria o Západe, však majú na mysli krajiny, ktoré sú z veľkej časti protestantské, aspoň si to o sebe myslia z hľadiska histórie, hoci ich elity, systémy moci i dominantná kultúra sú ateistické.

To, čo sme uviedli, sa týka „podstatného“ Západu, ale podľa súčasného chápania pojmu „Západ“ možno dospieť k záveru, že v súčasnosti je zaň považovaný systém liberálnych demokracií, ktoré sú pod politickou a kultúrnou hegemoniou anglosféry. Táto definícia Západu, ktorá dnes prevažuje, sa radikálne líši od „podstatného“ Západu chápaného v jeho kultúrno-historickej identite ako kresťanská civilizácia (*in toto* alebo ako latinská kresťanská civilizácia). Existujú teda dve predstavy o Západe: Západ ako *christianitas* a Západ ako liberálna demokracia, Západ ako klasická kresťanská civilizácia a Západ ako ideologická modernita/postmoderna. Tieto dva západy sú nielen odlišné a neprekrývajú sa, ale sú aj doktrínálne nezlučiteľné.

Západ chápaný v druhom zmysle môže zahŕňať katolícke, protestantské, pravoslávne, islamské, židovské, budhistické a šintoistické národy a krajiny, pokiaľ relativizujú svoje bytie tým, že ho podriaďujú dogmám sekulárno-liberálnej ideologickej modernity. Západom bude aj kemalistické sekularistické Turecko, štát Izrael, Južná Kórea a Japonsko, Zelenského Ukrajina.

Zdroj: wikimedia commons

Doktrína a dejiny nám hovoria, že tieto dva spôsoby bytia Západu sa nemôžu spojiť do jedného „*pre rozpor, ktorý to nedovoľuje*“ (Inf. XXVII, 120), pričom protestantizmus je nezlučiteľný so samotnou ideou kresťanskej civilizácie, liberalizmus a demokratizmus sú ideológie odsúdené Magistériom ako nezlučiteľné s Pravdou a slobodomurárstvo bolo odsúdené Cirkvou, nehovoriac o najnovšom vývoji v oblasti tzv. „nových práv“, ktoré čoraz viac odhaľujú protikresťanskú tvár Západu, chápaného ako *liberálny* mocenský systém s globálnymi nárokmi.

Dvojzmyselné používanie pojmu „Západ“, ktoré vedie ľudí k predstave kresťanskej civilizácie, hoci ide o systém liberálnych demokracií, je intelektuálne nesprávnou operáciou, skutočným ideologickým procesom, ku ktorému často dochádza na škodu katolíkov, pozostávajúcim z prechodu od kresťanstva k modernite a

axiologickej postmoderne realizovaného prostredníctvom dvojzmyselného a podmanivého používania pojmu „Západ“.

V dejinách bolo veľa dôkazov o konflikte medzi týmito dvoma koncepciami Západu. Napríklad epochálny stret medzi katolíckym Španielskom Filipa II. a protestantským Anglickom Alžbety I.; neustála angažovanosť Anglicka ako protikatolíckej a protipápežskej mocnosti vrátane jeho úlohy v udalostiach, ktoré viedli ku koncu pápežských štátov a zrodu talianskeho štátu Risorgimento; intervencionizmus Spojených štátov vo vojne *cristeros* v Mexiku; politika samotných Spojených štátov v Latinskej Amerike, ktoré sa stavajú proti zriedkavým a odvážnym pokusom o vytvorenie politických režimov, ktoré by zodpovedali myšlienke *res publica christiana*; snaha „západných“ mocností rozbiť Rakúsko-uhorskú monarchiu, poslednú kresťanskú ríšu v Európe, po prvej svetovej vojne; smutná situácia kresťanov po nedávnych vojnách v Kosove, Líbyi, Iraku a Sýrii.

Západ, chápaný ako kresťanská civilizácia, prešiel dlhým procesom sekularizácie a rozkladu vo svojom vnútri, a to tak v liberálnych demokraciách, ako aj v Rusku. Príkladom je komunizmus. Na základe udalostí, ktoré nasledovali po ruskej revolúcii v roku 1917, sa zvykne dávať do protikladu liberálno-demokratický Západ a sovietsky komunizmus v Sovietskom zväze. Komunizmus je však produktom Západu ako degenerácia kresťanskej civilizácie. Manifest komunistickej strany napísal Nemec v Londýne a Lenin bol poslaný v obrnenom vozni zo Švajčiarska do cárskeho Ruska.

Marxizmus predstavuje ideologické naplnenie západnej modernity, syntézu Hegelovho (luteránsky zakoreneného) nemeckého gnosticizmu a anglického myslenia 19. storočia (pozitivismus, evolucionizmus, ekonomizmus). Studená vojna medzi liberálnou demokraciou a socialistickým komunizmom teda nebola stretom medzi Západom, chápaným ako kresťanská civilizácia, a marxistickým anti-Západom. Bola to skôr občianska vojna v rámci Západu chápaného ako ideologická modernita. Neprítomnou osobou v studenej vojne bol práve Západ ako kresťanská civilizácia, ktorá bola zredukovaná na geopolitickú marginalitu a stále žila len v sociálnom učení magistéria Pia XII., a potom v niektorých aspektoch Jána Pavla II.

Socializmus resp. komunizmus je natoľko západný, že dnes ho možno nájsť v oveľa väčšej miere v silnej a úspešnej severoeurópskej sociálnej demokracii, v sociálnom kapitalizme sociálnej kontroly v Európskej únii, v Kanade, Austrálii a v mnohých „západných“ krajinách, v socializme, ktorý prenikol aj do politiky USA (s mohutnou akceleráciou za Obamovho prezidentovania), v trockizme a gramscizme, tak módnom medzi anglosaskou akadémiou a inteligenciou, v kultúrnom marxizme rôznych rasovo či rodovo založených západných hnutí, ako aj v tzv. „Cancel culture“ než v sovietskej nostalgii menšiny Rusov a Bielorusov.

Zdroj: wikimedia commons

Západ ako kresťanská civilizácia chradne na Východe aj na Západe, v liberálnych demokraciách nihilistického relativizmu i v Rusku vďaka silnému sekularizačnému vplyvu po desaťročiach komunizmu. Tieto dve reality sú súčasťou toho istého Západu jednak pre to, že majú spoločný pôvod v kresťanskej civilizácii, jednak pre to, že sa spoločne podieľajú, samozrejme, s patričnými historickými a kultúrnymi rozdielnosťami, na degradácii tejto kresťanskej civilizácie. V oboch „svetoch“ však badať aj nové fenomény nedôvery voči Západu presadzujúcemu slobodu bez kritérií a vnucujúcemu dusivý globalizmus voči umelo vytváranej spoločnosti, ktorú moc vnucuje ako čosi prirodzené.

V oboch táboroch sú tieto javy často stále nejednoznačné. Napríklad v Rusku sa rozpory a nejednoznačnosti týkajú sovietskej minulosti, spoločenskej fascinácie, ktorú vyvolávajú mnohé sekulárno-liberálne prvky 90. rokov, odkazu na cársky imperiálny model a slovanskú tradíciu s osobitným zreteľom na nábožensko-duchovný rozmer, ktorý predstavuje pravoslávie. Rusko nie je prejavom latinského kresťanstva, nie je katolíckou mocnosťou. Skôr chce byť slovanskou, cisárskou byzantskou (Tretí Rím), pravoslávnu mocnosťou. Preto nemôže byť odpoveďou na potrebu katolíckej politiky. Fenomény uvedomelej reakcie na nový globalizmus vyprázdnenej civilizácie Západu, ktorý sa zrodil z odmietnutia kresťanskej civilizácie, sú však hodné pozornosti, keď sa vyskytujú na Západe, alebo keď sa vyskytujú na Východe jediného „podstatného“ Západu.

V tomto čase krízy, ktorá je internou krízou Západu a nie krízou medzi Západom a niečím iným, čo sa mu stavia na odpor, je dôležité obnoviť zmysel pre „podstatný“ Západ, ktorý nie je Západom, ktorý nám vnucuje dominantné myslenie, obnoviť našu oddanosť **pravému Západu, čiže kresťanskej civilizácii založenej na správnom vzťahu medzi rozumom a vierou**, vzdorovať a reagovať na protiklady, ktoré s tým súvisia, a pomáhať rozvíjať zárodky skutočnej slobody od globálnych nárokov Západu s vyprázdnenou dušou.

Preklad z vanthuanobservatory.com

Portál Christianitas.sk odporúča:

Kniha Plinia Corrêu de Oliveiru **Revolúcia a Kontrarevolúcia** bola po prvýkrát publikovaná ešte v apríli 1959, a po vyše šesťdesiatich rokoch a mnohých prekladoch do svetových jazykov ju má napokon k dispozícii aj slovenský čitateľ. Uvedená práca vychádza z pevného historického a filozofického predpokladu: z nevyhnutnosti dodržiavať Kristov zákon nielen jednotlivcami, ale aj štátmi a všetkými spoločenskými vrstvami.

V roku 1960 Plinio Corrêa de Oliveira založil Sociedade Brasileira de Defesa de Tradição, Família e Propriedade (Brazílska spoločnosť pre ochranu tradície, rodiny a vlastníctva) – organizáciu, ktorá sa neskôr rozšírila do mnohých krajín celého sveta pod názvom TFP (Tradition, Family, Property – Tradícia, rodina, vlastníctvo) a inšpirovala v mnohom aj katolíckych aktivistov na Slovensku, ktorí už od roku 2016 obhajujú kresťanské hodnoty.

Publikáciu si možno objednať na adrese: **<https://www.christianashop.sk/prof-plinio-oliveira-revolucia-a-kontrarevolucia/>**

URL adresa článku: <https://christianitas.sk/co-znamena-zapad/>